WWW.QUDSONLINE.IR شنبه ۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۱ ■ ۲۸ رمضان ۱۴۴۳ ■ ۳۰ آوریل ۲۰۲۲ ■ سال سی و پنجم ■ شماره ۹۷۹۶ ■ ویژه نامه ۳۲۴

فصل نهج البلاغه

تلاش برای بازتفسیر مفاهیم اسلامی با «سیری در نهج‌البلاغه»

«سیری در نهج‌البلاغه» کتابی فارسی نوشته استاد شهید مرتضی مطهری است که پیام‌های نهج‌البلاغه را برای عموم مردم توضیح داده‌است.

به گزارش برنامه تلویزیونی «سوره، فصل نهج البلاغه» مضامین کتاب سیری در نهج‌البلاغه ابتدا الواخر دهه ۴۰ طی پنج جلسه سخنرانی در حسینیه ارشاد با موضوع «سیری در نهج‌البلاغه» از سوی مرتضی مطهری ارائه شد و پس از آن، مطهری مجموعه مقالاتی با همین عنوان نگاشت که در طول سال‌های ۱۳۵۱ تا ۱۳۵۲ در نشریه درس‌هایی از مکتب اسلام انتشار یافت. کتاب سیری در نهج‌البلاغه، حاصل گردآوری همان مجموعه مقالات است که نویسنده در سال ۱۳۵۳ آن را بازنویسی و تنظیم کرده و با افزودن مقدمه‌ای به دست چاپ سپرده‌است. این کتاب تا ۱۳۹۸ هشتاد بار چاپ و به زبان‌های عربی، ترکی آذری، اردو و روسی ترجمه شده است.

یکی از دغدغه‌های نویسنده در این کتاب، تفسیری معقول از اندیشه‌های اسلامی است. در دهه‌های ۳۰ و ۴۰ برخی از گروه‌های سنتی، تفسیری از اسلام عرضه می‌کردند که عقل را به حاشیه می‌برد و نگرش‌های اخباری را برجسته می‌کرد. مطهری معتقد بود مسائل جدید بدون استفاده از عقل قابلیت ارزیابی و پاسخگویی ندارد، به همین دلیل ابوا بسط جایگاه عقل تلاش می‌کند رویکردهای سنتی را نقد کرده و به پرسش‌های برخاسته از جهان جدید پاسخ دهد. او در بخشی از کتاب می‌نویسد: «طرح مباحث الهیات به‌وسیله اهل بیت(ع) و تجزیه و تحلیل و تحلیل آن مسائل که نمونه آن‌ها و در صدر آن‌ها نهج‌البلاغه است سبب شد عقل شیعی از قدیم‌الایام به صورت عقل فلسفی درآید و این راهی است که خود قرآن پیش پای مسلمانان نهاده است و ائمه اهل بیت(ع) به تبع تعلیمات قرآنی و به عنوان تفسیر قرآن، آن حقایق را ابراز و اظهار نمودند. اگر توبیخی هست متوجه دیگران است که این راه را نرفتند و وسیله را از دست دادند. تاریخ نشان می‌دهد از مقاصد طرح شده ائمه این بود به سوی این مسائل گرایش داشته است». مطهری تلاش می‌کند جایگاه عقل و اندیشه در نهج‌البلاغه را برجسته و اندیشه‌های اشعری و تقدیرگرایانه را رد کند. مطهری در آثار خود و به‌ویژه در این اثر تلاش می‌کند مفاهیم اسلامی را بازتفسیر کند.

دغدغه دیگر مؤلف، مسئله حکومت در اسلام است. در دهه‌های ۴۰ و ۵۰ یکی از مباحث طرح شده این بود که اسلام برای ارائه حوزه عمومی برنامه‌ای ندارد و احکام اسلامی در حوزه فردی قابل فهم است. مطهری مدعی است آموزه‌های اسلامی محدود به مسائل فردی نیست و برای اداره حوزه‌های مختلف زندگی آموزه‌هایی را طرح کرده است. او برای اثبات ادعای خود با استناد به نهج‌البلاغه می‌نویسد: «چگونه ممکن است کسی مانند علی که شارح و مفسر قرآن و توضیح‌دهنده اصول و فروع اسلام است درباره مسئله حکومت سکوت کند؟» به باور او علی(ع) عدالت را افضل فضائل بلکه یک تکلیف و وظیفه الهی، بلکه یک ناموس الهی می‌داند و هرگز روا نمی‌شمارد یک مسلمان آگاه به تعلیمات اسلامی تماشاچی صحنه‌های تبعیض و بی‌عدالتی باشد. از منظر نویسنده در منطق کتاب نهج‌البلاغه، امام و حکمران، امین و پاسبان حقوق مردم و مسئول در برابر آن‌هاست، از این رو (حکمران و مردم) اگر بناست یکی برای دیگری باشد، این حکمران است که برای توده محکوم است، نه توده محکوم برای حکمران. مطهری تلاش می‌کند چهره عدالت را در اندیشه سیاسی اسلام برجسته کند.

موعظه

آیت‌الله جاودان

نجاتی که ثمره نظم است

ساعت ۴ یا ۶ یا ۷ بعد از ظهر، هرچه، یک چنین مقداری شما دقیق سر وقت رسیده‌اید و سر وقت بیرون آمده‌اید. خب این یک نظم است. دوستی گفت برادرش آمریکا زندگی می‌کند. تحصیل یا کار می‌کند و این حرف‌ها. کاری نداریم. این آمده بیرون به یکی از شرکت‌های بزرگ تجارتی. گفت یک کتابچه دستور رفتار در این شرکت بود. این‌طور لباس بپوشید، مثلاً سیگار نکشید، غذا این‌گونه بخورید، چه و چه و چه. یک کتابچه دستور. خب این یک نظم است. این‌گونه باید این کتابچه را بخواند و به یکی بچسبد. به زور و داد و هوار نروید جلو. این‌ها خلاف نظم اجتماعی است. یک نظم اجتماعی داریم. یک نظم عرفی داریم. این‌ها خوب منظم بشنود؛ آزاد نیست. زیاتان باید منظم بگوید؛ آزاد نیست. شما نمی‌توانی هر غذایی را بخوری، نمی‌توانی هر جایی بروی، نمی‌توانی با هرکسی دوست باشی، گاهی حتی نمی‌توانی با هر کسی معاشرت هم بکنی؛ یک مجموعه دستورات است. این حرام دیگری. چشم شما باید منظم نگاه کند؛ آزاد نیست. گوشتان باید منظم بشنود؛ آزاد نیست. زبانتان باید منظم بگوید؛ آزاد نیست. شما نمی‌توانی هر غذایی را بخوری، نمی‌توانی هرجایی بروی، نمی‌توانی با هرکسی دوست باشی، گاهی حتی نمی‌توانی با هر کسی معاشرت هم بکنی؛ یک مجموعه دستورات است. این حرام و حلالی که در دین آمده یک بخشی از این نظم است. اگر آدم این را مراعات کند، به حداقل نظمی که دین و شرع آمده که آدم را به آن نظم منظم کند، رسیده. به حداقل نجاتی که ثمره نظم است، رسیده. این نظم یک نجات است. در یک عالمی که آمده که آدیگر همه چیز منظم است. حالا مثلاً می‌گوییم‌ها، یک سانت دستورات و نظم و قانون پس و پیش نمی‌شود. اینجا مثلاً پس و پیش می‌شود دیگر. اینجا دائم آدم با بر هم زدن نظم از طرف خودش و از طرف دیگران برخورد می‌کند، اما آنجا دیگر هیچ نظمی به هم نمی‌خورد. قانون به طور دقیق اجرا می‌شود... اگر آدم به یک حداقلی از نظم رسیده باشد، آنجا به راحتی خواهد رسید.

خبر

وزیر ارشاد در آیین تکریم خادمان قرآن کریم خبر داد

احتمال برگزاری نمایشگاه قرآن در طول سال و در استان‌های مختلف

محمدمهدی اسماعیلی گفت: برای دولت مردمی و تمام مسئولان اجرایی دولت، هیچ محدودیتی در زمینه توسعه فعالیت‌های قرآنی وجود ندارد. ما در بدنه دولت، همگی خود را خادم قرآن می‌دانیم.

به گزارش روابط عمومی و اطلاع‌رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، محمدمهدی اسماعیلی، وزیر ارشاد پنجشنبه در بیست و هفتمین مراسم تکریم خادمان قرآن کریم گفت: پس از اندک زمانی از آغاز دولت مردمی توانستیم بعد از دو سال وقفه، نمایشگاه بین‌المللی قرآن را برپا کنیم. این نمایشگاه نزدیک به ۱۴ روز در شهر تهران و رئیس جمهور اعیدوایم در فاصله‌های زمانی در طول سال و در استان‌های مختلف آن را برگزار کنیم.

وی با تأکید بر اینکه هیچ محدودیتی برای فعالیت‌های قرآنی وجود ندارد، افزود: امیدواریم این جلسه آغازی بر فعالیت‌های گسترده انقلابی باشد. برای دولت مردمی و تمام مسئولان اجرایی دولت، هیچ محدودیتی برای توسعه فعالیت‌های قرآنی وجود ندارد. ما همگی در بدنه دولت خود را خادم قرآن می‌دانیم.

وزیر ارشاد ادامه داد: در این نمایشگاه مجموعه‌های قرآنی محصولات خود را ارائه دادند. بخش عفاف و حجاب که استقبال خوبی از آن شد، محلی برای بروز جلوه‌های عفت در خانواده‌ها است. با دستور رئیس جمهور امیدواریم در فاصله‌های زمانی در طول سال و در استان‌های مختلف آن را برگزار کنیم.

پارسا نیکوکار | آقا محمدتقی مجلسی نقل می‌کند: شبی از شب‌ها پس از فراغ یافتن از تهجد و عبادت، حالتی برایم ایجاد شد که از آن حالت فهمیدم اگر در این هنگام از خداوند درخواستی کنم، اجابت خواهد کرد. فکر کردم چه چیزی از امور دنیا و آخرت از درگاه خداوند متعال بخواهم که ناگاه صدای گریه محمدباقر از گهواره‌اش برخاست. بی‌درنگ گفتم: پروردگارا! به حق محمد و آل محمد(ع) این کودک را مروج دینت و ناشر احکام پیامبر بزرگت قرار ده و او را به توفیقاتی بی‌پایان موفق گردان. نویسنده پس از آن می‌افزاید: بی‌شک، کارهای خارق‌العاده‌ای که از علامه محمدباقر مجلسی سر می‌زد، از آثار این دعا بوده است.

روزهای پایانی ماه مبارک رمضان را آیام درگذشت محمدباقر مجلسی ذکر کرده‌اند و آن‌گونه که به شعر نیز نگاشته‌اند: «ماه رمضان چه بیست و هشتش شد شد/ تاریخ وفات باقر العلم شد»؛ این عالم بزرگ شیعه که با تألیف مجموعه حدیثی «بحارالانوار»، نقش برجسته‌ای در جایگاه حدیث هجری قمری وفات یافت. به بهانه این ایام سعی کردیم مروری کوتاه بر برخی روایت‌های گزارش شده از زندگی علامه مجلسی که به مجلسی دوم نیز شهرت دارد داشته باشیم. این روایت‌ها مبتنی بر کتاب «اسوه محدثان ویژه‌نامه زندگی علامه محمدباقر مجلسی(ره)» به قلم یوسف قربانی است که انتشارات مرکز پژوهش‌های اسلام صدا و سیما منتشر کرده است.

چند روایت کوتاه از زندگی علامه محمدباقر مجلسی معروف به «مجلسی دوم»

شیخ‌الاسلام بزرگ اصفهان

■ شیفته میوه‌های درخت علم

علامه محمدباقر مجلسی از همان اوان کودکی در پرتو آموزش و توجه ویژه پدر دانشمندش و استعداد سرشار و پشتکار خود توانست در اندک زمانی، مراحل آغازین تحصیل را بپیماید. در جوانی و در زمان مرجعیت پدر بزرگوارش نیز به همراه برادران بزرگ‌تر، عزیزالله و عبدالله که سرگرم فراگیری علوم دینی بودند، خوش درخشید. به همین دلیل برخی بزرگان، آینده درخشانی را برایش پیش‌بینی می‌کردند.

از مراحل دانش‌اندوزی علامه گزارش چندانی به دست ما نرسیده است ولی می‌توان دریافت وی با شاخه‌های گوناگون علوم با دست‌کم دانش‌های مربوط به دین آشنایی داشته است. علامه مجلسی در آغاز بحارالانوار، دوران تکامل علمی خود را این‌گونه بازگو می‌کند: «من در ابتدای جوانی به فراگیری همه گونه‌های دانش عشق می‌ورزیدم و شیفته بدست آوردن میوه‌های درخت علم بودم. به فضل خدا به بوستان‌های علم راه یافتم و بر دانش‌هایی دست و نادرست وقوف پیدا کردم تا آنکه آستینی پربار از میوه‌های گوناگون و دامنی پر از گل‌هایی رنگارنگ فراهم ساختم. از هر آبشخوری، چرعه‌ای سیراب کننده نوشیدم و از هر خرمنی، خوشه‌ای بی‌نیازکننده برگرفتم. آن‌گاه به نتایج و غایات این دانش‌ها اندیشیدم... و سرانجام به فضل و الهام خدا دانستم زلال علم اگر از چشمه‌سار پاک وحی به دست نیاید، سیراب نمی‌کند و حکمتی که برخاسته از ناموس دین نباشد، گوارا نیست».

■ داشتن نیت جدایی

سید نعمت‌الله جزایری، از شاگردان زبده علامه مجلسی که چهار سال در خانه علامه مجلسی ساکن بود و بهتر از هر کس با استادش آشنایی داشت، چنین می‌گوید: چندین سال با وی معاشرت کردم و شب و روز با او بودم، هیچ عمل مباحی از او ندیدم تا چه رسد به مکروهات؛ زیرا وی از فرمایش رسول اکرم(ص) پیروی می‌کرد که فرموده است: در هر کاری نیت داشته باشید، حتی در خواب و خوردن. تمام اعمال و افعالش عبادت بود.

■ مافوق او در علم منصور نیست

علامه مجلسی با وجود اینکه بیشتر اوقات با درد چشم دست و پنجه نرم می‌کرد، در ایام درسی و روزهای تعطیل، از تدریس علوم دینی و هدایت و موعظه مردم دست برنمی‌داشت. وی با پشتکار بی‌نظیر خود توانست شاگردان گرانمایه‌ای بپروراند و دست نوشته‌های ارزشمندی به جامعه علمی تشیع عرضه کند.

علامه هیچ‌گاه در سفرها نیز قلم -این سلاح حروزی- را از خود جدا نمی‌ساخت و همواره آن را چون دل خویش صیقل می‌داد و با آن به راز و نیاز می‌پرداخت. علامه جلد بیست و دوم بحارالانوار را در نجف اشرف پس از بازگشت از سفر حج تألیف نمود و در مراجعت از سفر خراسان، در بین راه، ترجمه خطبه امام رضا(ع) و رساله و جیزه رجب را نگاشت.

هنگام سفرهای علامه، طلاب فرصت را غنیمت می‌شمردند و با او همراه می‌شدند تا در فضایی ساده و دوستانه، سعادت واقعی را در کلام او جست‌وجو کنند. میرمحمد خاتون‌آبادی می‌گوید: من در توان کودکی در تحصیل حکمت و معقول حریص بودم و تمام اوقات عمر خود را در آن مصروف می‌داشتم تا آنکه در راه حج به صحبت علامه محمد باقر مجلسی مشرف شدم و با او ارتباط نزدیک یافتم و از نور علم و هدایتش رهبری شدم. آنگاه به تحصیل و تتبع در کتب فقه و حدیث و علوم مشغول و مدت ۴۰ سال بقیه عمرم را از فیوضات و بهره‌مند شدم.

در روزهایی که علامه در مشهد مقدس برای زیارت مشرف بود، جمعی انبوه از علما، فضلا و طلاب برای استفاده از علوم او تقاضای درس حدیث می‌کردند و علامه مجلسی چهل حدیث (اربعون حدیث) را در این ایام نوشت. هنگامی که علامه، شرح اربعین را به پایان رساند، یکی از فضلای اهل سنت پس از دیدن کتاب از راه انصاف و محبت گفت: ما گمان می‌کردیم پایه علمی علامه مجلسی منحصر به ترجمه کتاب از عربی به فارسی است تا اینکه کتاب «اسماء و العالم» بحار و «شرح اربعین» او را دیدم و دانستم علامه مجلسی دانایی است که مافوق او در علم متصور نیست.

■ اخلاق نیکو

میرمحمدصالح خاتون‌آبادی، داماد، شاگرد و همراه همیشگی علامه مجلسی درباره فضائل علامه چنین می‌گوید: مدت ۴۰ سال از باقی عمرم را در خدمت او سپری کردم و از فیوضات او بهره‌مند شدم، در حالی که آثار کرامت و استجابت دعاهایش را به چشم دیدم و در این مدت جز حسن نیت و اخلاص و صفای باطن از وی ندیده‌ام.

■ هیبت والا

سیدنعمت‌الله جزایری، شاگرد بزرگ علامه مجلسی در کتاب انوار نعمانیه درباره اخلاق اجتماعی علامه و هیبت آن بزرگوار چنین می‌نویسد: استاد، علامه مجلسی با آن همه مزاح و خوش خلقی و اینکه شب و روز با او می‌نشستیم و می‌خندیدیم، هر زمانی که می‌خواستیم شرفیاب خدمت او شویم، همین که می‌خواستیم از در داخل شویم، هیبت آن بزرگوار چنان در دل‌هایمان قرار می‌گرفت که گویا ما را به زنه سلطان می‌برند تا سیاست کنند و دل‌ها ما تپیدن می‌گرفت.

■ ارج نهادن به کتاب

«جزایری» درباره ارج نهادن علامه مجلسی به کتاب چنین نقل می‌کند: اگر علامه مجلسی می‌خواست کتابی به کسی عاریه دهد، می‌گفت: اول بگو سفره داری که در میان آن نان بخوری یا نه؟ اگر نداری بگو به تو سفره بدهم که نان را در میان سفره خورده باشی و روی کتاب، نان نخوری! بلی، محافظت کتاب‌ها و احترام آن‌ها از کارهای لازم تو است.

تازه های نشر

از حیث ارزیابی سندی، تحلیل انتقادی نسخه‌ها و شرح متن

«رساله حقوق امام سجاد(ع)» مورد بازنگری قرار گرفت

بنا به گفته نویسنده، توجه اصلی در این شرح، استخراج نکات و ظرایف سخن امام سجاد(ع) به‌ویژه نکات توحیدی است.

به گزارش ایبنا، آثار مکتوب به‌جامانده از امام سجاد(ع) در صحیفه خلاصه نمی‌شود بلکه احادیث فراوان از ایشان به یادگار مانده که در میان این احادیث نام «رساله حقوق» درخشش ویژه دارد.

با وجود اینکه شرح‌های فراوانی بر «رساله حقوق» نوشته شده، عمده این شرح‌ها افزون بر فرازمانی و مفصل بودن، بدون توجه به نکات موشکافانه که در سخن امام سجاد(ع) نهفته، نگارش یافته است. ازاین‌رو، کتاب «رساله حقوق امام سجاد(ع)؛ ارزیابی سندی، تحلیل انتقادی نسخه‌ها و شرح متن» درصدد است نخست از نظر سبک و روش کار، با تمرکز بر متن رساله حقوق و ژرف‌اندیشی در ظرایف کلام زین‌العابدین(ع)، در حد توان، پرده از زوایای پنهان سخنان آن حضرت بردارد و دوم اشاره‌های توحیدی امام سجاد(ع) را در حد فهم نویسنده نشان دهد. بدین ترتیب، توجه اصلی نگارنده در این شرح، به استخراج نکات و ظرایف سخن امام سجاد(ع) به‌ویژه نکات توحیدی معطوف خواهد بود.

این کتاب در دو فصل سامان یافته است؛ در فصل نخست به شرح متن رساله حقوق و در فصل دوم به روش‌شناسی بررسی سند و متن روایات به‌طور عام و ارزیابی سند و تحلیل تطبیقی انتقادی نسخه‌های رساله حقوق پرداخته شده.

مؤلف کتاب، کاووس (محمد) روحی برندق، از شاگردان آیت‌الله بهجت و آیت‌الله سعادت‌پرور پهلوانی تهرانی (رحمة‌الله علیهما) بوده و اکنون دانشیار دانشگاه تربیت مدرس است.

گفتنی است «رساله حقوق امام سجاد(ع)؛ ارزیابی سندی، تحلیل انتقادی نسخه‌ها و شرح متن» تألیف کاووس روحی برندق، توسط شرکت چاپ و نشر بین‌الملل به‌تازگی روانه بازار شده‌است.

آگهی مناقصه عمومی (نوبت اول)

آگهی مزایده عمومی (نوبت دوم)

آگهی مناقصه عمومی (نوبت دوم)

آگهی مزایده عمومی (نوبت اول)

آگهی مناقصه عمومی (نوبت اول)

آگهی مزایده عمومی (نوبت دوم)

آگهی مناقصه عمومی (نوبت دوم)

آگهی مزایده عمومی (نوبت اول)